

CONTRIBUTION OF THE UNIVERSITY STAFF TO THE DEVELOPMENT OF CREATIVE IMAGINATION OF STUDENTS. THE ARTISTIC AND PLASTIC PROFILE

APORTUL CADRELOR DIDACTICE UNIVERSITARE LA DEZVOLTAREA IMAGINAȚIEI CREATIVE A STUDENȚILOR PROFILULUI ARTISTICO-PLASTIC

Daniela ROȘCA - CEBAN¹
Olimpiada ARBUZ-SPATARI²

Abstract

The aim of the research is developing of the CISA in course FAD. Skills will allow creative explanation and understanding of artistic principles given in the course and getting creative quality product. The research issue is poverty of creative process, mechanical combining and intuitive reproduction of student artists experience, and insufficient creative imagination in the creative process.

Key words: *Creative imagination of students artists(CISA), methodology of creative imagination development, Fundamentals of Decorative Arts (FAD), professors, creative potential, creative product.*

Câtă vreme creația era socotită un privilegiu dobândit ereditar de o minoritate, școala nu s-a ocupat în mod special de acest aspect, deși s-au creat și clase speciale pentru supradotați. Pe lângă efortul tradițional de educare a gândirii critice, stimularea fanteziei apare și ea ca un obiectiv major. Aceasta implică schimbări importante, atât în mentalitatea profesorilor, cât și în ce privește metodele de educare și instruire.

În primul rând, trebuie schimbat climatul, pentru a elimina blocajele culturale și emotive, puternice în școala din trecut. Se cer relații destinse, democratice, între elevi și profesori. Apoi, modul de predare trebuie să solicite participarea, inițiativa elevilor prin folosirea metodelor. În fine, fantezia trebuie și ea apreciată corespunzător, alături de temeinicia cunoștințelor, de raționamentul riguros și de spiritul critic[2,p. 169].

Produsul creator de tip pedagogic angajează cel puțin nivelul inventivității, situat între creativitatea semnificativă doar în sens individual și cea relevantă (și) în plan social, La acest nivel „nu ajung decât puțini indivizi” și anume „cei mai flexibili și mai receptivi la prelucrări simbolice pe spații largi” [Apud 7]. Învățământul determină creșterea numărului acestora tocmai datorită exercițiului de creativitate, angajat permanent la nivelul lecției, orei de dirigenție etc., care solicită educatorului adaptarea continuă la situații noi, imprevizibile, în regim de viteză rapidă.

Produsul creator reflectă complexitatea corelațiilor subiect-obiect, corelații angajate la nivelul acțiunii educaționale/didactice prin multiplicarea corespondențelor pedagogice necesare între obiectivele pedagogice - conținuturile pedagogice - strategiile de predare – învățare - evaluare, direcționate special pentru realizarea unui învățământ prioritar formativ. Domeniul educației dezvoltă un spațiu și un timp pedagogic deschis creativității în plan individual (creativitatea cadrului didactic, creativitatea elevului), colectiv (creativitatea colectivului didactic, creativitatea clasei de elevi, creativitatea microgrupurilor de elevi) și social (creativitatea organizației școlare, creativitatea comunității educaționale, naționale, teritoriale, locale).

---

¹lector universitar, doctorand, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creanga”, Chișinău, Republica Moldova

²doctor în pedagogie, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creanga”, Chișinău, Republica Moldova, olimpiada123@mail.ru

Procesul creator de tip pedagogic este angajat la nivelul proiectării didactice/educației ceea ce presupune valorificarea etapelor de pregătire – incubatie – iluminare - verificare a modului de realizare a lecției, orei de dirigenție etc. în sens prioritar formativ. Primele două etape - *pregătirea și incubatia* - impun un anumit (auto)control pedagogic, exercitat de cadrul didactic în diferite contexte educaționale.

Etapa *iluminării* presupune înțelegerea deplină a situației didactice/educative create, stimulând decizia originală și eficientă, condensată afectiv într-un anumit moment de eliberare, „la care nu se poate ajunge dacă lipsesc premisele obținute în faza de incubatie” (Landau, Erika). Etapa *verificării* definește procesul creator, exprimat printr-un produs specific – simbol, sens verbal, obiect, acțiune, relație socială etc. - care respectă particularitățile domeniului de referință (ciclu, disciplină de învățământ), acționând la nivelul perfecționării corelației subiect-obiect, angajată în mediul școlar și extrașcolar. Produsul creator de tip pedagogic este situat la nivelul inventivității care reflectă capacitatea educatoarelor, învățătorilor, profesorilor, de „a produce” corelații instructive și educaționale noi (vezi corelația subiect-obiect, dezvoltată la nivelul structurii acțiunii educaționale/didactice) în raport cu realizările anterioare).

În această accepție, valorificând o teză de bază, afirmată la nivelul praxiologiei - „orice lucru bine făcut este un lucru nou” (Kotarbinski, Tadeusz) - orice activitate didactică/educativă (lecție, oră de dirigenție etc.) eficientă este o activitate nouă care asigură adaptarea proiectului pedagogic la situațiile concrete ale clasei și ale câmpului psihosocial, aflate într-o continuă schimbare și transformare. Această tendință susține în timp (auto)perfecționarea permanentă a activității didactice/educative cu efecte optimizante nu numai în plan psihopedagogic, ci și în plan social (cultural, politic, economic) [Apud 7].

Din perspectiva intereselor sociale, creativitatea fiecărui pedagog este sursa primară a progresului umanității în ansamblu. Calitatea educației naționale, puterea ei de a crea viitori creatori, este principalul factor care prefigurează poziția de mâine a unei națiuni în lume. Din aceste considerente, cultivarea creativității individuale și de grup în sistemul de învățământ în general, și cel superior în special, este imperativul major al educației. Actualitatea problemei creșterii potențialului creativ al studenților este susținută de un șir de argumente de ordin: *A - legislativ; B – de principiu formativ; C - de procesualitate a schimbului de valori dintre social și individual*[8].

- A. *Legea învățământului* cuprinde idealul educațional, care constă în dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, în formarea personalității autonome și creative.
- B. *Principiul formativ* servește drept argument al oportunității creșterii potențialului creativ în învățământul superior, necesității de a corela curriculum-ul educațional cu specificul realității profesionale în permanentă schimbare.

Creativitatea, în schimbul de valori între social și individual.

Procesul educațional - instituționalizat, organizat și dirijat, asigură „transferul de valori, selectate și sistematizate, de la social la individual” [8]. Realizarea naturii creative a educației în aria pedagogiei artistico-plastice este restrânsă de anumiți factori de formare a cadrelor didactice. Curricula de profesionalizare a viitorilor specialiști în domeniul pedagogic și platformele de sistematizare, garantează informarea teoretică și formarea praxiologică, indispensabile activității competente; căpătarea unor rezultate reprezentative, formarea competenței de a vă echilibra lăuntric și cu mediul înconjurător, necesare în domeniul profesional pentru a preveni orice insucces.

La orice individ, indiferent de vârstă, se poate manifesta dispoziția de a inventa, altfel spus – creativitatea. Ea poate fi considerată un fenomen general uman sau forma de vârf a activității umane. Dacă revenim la teoria lui Sorin Cristea privind creativitatea

pedagogică ca *Model de abordare* a calităților necesare *educatorului/profesorului* pentru proiectarea și realizarea unei activități de educație/instruire eficientă, prin valorificarea capacităților sale de înnoire permanentă a acțiunilor specifice, la nivelul sistemului și al procesului de învățământ, în contextul resurselor și al condițiilor existente în cadrul comunității educative, al școlii ca „organizație care învață”, al clasei de elevi etc. [3 p. 63-69], atunci, aptitudinea pedagogică este rezultatul reflectării în conștiință a activităților educative, în care pot fi încadrate trăsăturile psihologice, psihopedagogice și psihosociale. Aptitudinea pedagogică are calități științifice, psihopedagogice și psihosociale în acest context instituția educațională poate fi inițiatorul organizării activităților creative în cazul în care sunt respectate un șir de condiții cum ar fi reorganizarea conexiunii profesor-student pe baze democratice, încadrarea studentului în procesul instructiv-educativ, acesta având un caracter interactiv în care atmosfera generală să fie atât autoritară cât și liberală [3 p. 63-69].

La nivel curricular, este necesară restructurarea programelor educaționale, prin extinderea disciplinelor care contribuie la dezvoltarea creativității, includerea disciplinelor noi, însă selectate, pentru a nu supraîncăra studenții și pentru a evita excesul de informații. Pentru a evita stereotipurile și rutina, în procesul didactic, creativitatea devine flexibilă. Creativitatea în sine este o legătură și o condiționare reciprocă dintre procesul creator, produsul creator și personalitatea creatoare.

Produsul creativ presupune element de noutate, raportat la totalitatea cunoștințelor pe care omul le dobândește, în mod nemijlocit despre realitatea înconjurătoare sau individuală. Acest produs trebuie să fie original, relevant și util. Din perspectiva pedagogică, produsul creator se află la nivelul invențiilor și al capacităților cadrelor didactice de a corela elementele instrucționale și educaționale noi.

Procesul de învățare creativă este un proces treptat și neîntrerupt, la baza căruia se află receptivitatea față de experiențele noi, dobândite prin investigații, analiză, sinteză, derivare, legarea generalului de experiența senzorială, extindere, largire a sferei de aplicare, trecerea de la concret la abstract. Învățând în mod creativ, educatul pătrunde, investighează, redefinește accepțiunile, trecându-le prin propria viziune, apelând la procesele psihice superioare, cognitive și creative. Elevii implicați în procesul de studio creativ, au ca rezultat, produse mai consistente. Elevii obțin capacitatea de a-și organiza și structura rezultatele cât mai eficient, având posibilitatea să își elaboreze proiecte personalizate de studiu și să își asume o atitudine conștientă față de desfășurarea studiului, devenind conștienți de scopul, de necesitatea și utilitatea activităților de învățare, și căpătând o autonomie în formarea proprie.

Condiția de eficiență este întrunită dacă activitatea didactică nouă asigură adaptarea proiectelor pedagogice la situațiile concrete ale claselor și ale câmpului psihosocial, aflate într-o schimbare permanentă. Poziția cadrului didactic în fața provocărilor pe care le constituie instruirea în societatea actuală trebuie reorientată în acord cu cerințele prezentului, dar mai ales ale viitorului. Este necesară redimensionarea rolurilor și ipostazelor, comportamentul deschis și atitudinea pozitivă, activizantă și reflexivă, promovându-se învățarea interactivă și realizându-se stimularea potențialului creativ al elevilor. Școala poate deveni un promotor al inițiativelor creative atunci când asigură condiții precum:

- democratizarea relației profesor-elev, prin participarea elevului la procesul instructiv-educativ, proces care să fie interactiv;
- crearea unei atmosfere școlare între autoritarism și liber-arbitru;
- restructurarea programelor școlare, atât pe orizontală, prin extinderea acelor discipline care stimulează în mod direct creativitatea (literatura, muzica, desenul), dar și

prin includerea unor discipline noi, cât și pe orizontală, prin evitarea supraîncărcării, a excesului de informații;

- includerea unor strategii creative și prin promovarea unor metode noi (de exemplu, învățarea prin descoperire, elevul descoperind informațiile prin eforturi proprii, prin formarea unei anumite scheme cognitive; metoda descoperirii dirijate).

În educație, astăzi, se tinde spre formarea de cadre didactice creative, capabile să dezvolte la elevi o gândire originală, creativă, și o educație completă. Abilitățile creative de care cadrele didactice trebuie să dispună vizează:

- existența unui set cognitiv și a unui receptiv, favorabile din perspective noi în rezolvarea problemelor, presupunând înțelegerea cu ușurință a complexității provocării și depășirea rutinei și a clișeelelor în rezolvare;

- euristicile pentru generare de idei noi,

- stil de muncă energic și perseverent.

Creativitatea îndeplinește următoarele funcții:

- **funcția socială** (efectele optimizante ale produsului creativ, cu sferă largă de acțiune),

- **funcția psihologică** (toate resursele de ordin psihic sunt angrenate în procesul creator – inteligența, gândirea, imaginația, aptitudinile speciale, atitudinile afective, motivaționale, caracteriale),

- **funcția pedagogică** (modul de comportare a personalității creatoare, angajată în proiectarea unor acțiuni educaționale/didactice, realizabile în condiții de transformare continuă a raporturilor subiect – obiect) [9].

Din perspectiva pedagogică, produsul creator, aflat la nivelul inventivității, reflectă capacitatea cadrelor didactice de a realiza o activitate eficientă, adaptată la proiectul pedagogic bazat pe situația reală, bine determinată, a clasei și a spațiului psihosocial, aflat într-o continuă dinamică. Procesul de creație, din perspectiva pedagogică, este situat la nivelul proiectării didactice, fiind supus etapelor imaginației creative de pregătire, incubare, iluminare și verificare a modului de realizare a scopurilor, în direcția prioritar formativă. În domeniul educației, criteriul de validare a creativității este **eficiența comunicării**

pedagogice. Acțiunea eficientă în acest domeniu înseamnă medierea permanentă realizabilă între subiect și obiect, cu participarea creatoare a acestora.

Atitudinile creative ale cadrelor didactice orientează capacitățile personalității acestora în direcția proiectării unor activități pedagogice inovatoare. Între atitudinile creative ale cadrelor didactice se remarcă *încrederea în forțele proprii* (dublată de o pregătire profesională foarte bună), *interesele cognitive și devotamentul față de profesie, atitudinea antirutină, cutezanța, perseverența* în căutarea de soluții optime, *atitudinea valorizatoare și simțul valorii, receptivitatea la nou, respectul față de originalitate și cultivarea consecventă a acesteia și angajarea socială*. Creativitatea este o nevoie socială. Provocările lumii moderne impun soluții creative. C. Rogers consideră că adaptarea creativă este singura soluție pentru a ține pasul cu schimbarea. Pentru a se adapta la realitățile noi, cadrul didactic trebuie să-și cultive aptitudinile creative, să-și activeze resursele interne care acționează favorabil asupra propriei creativități și să stimuleze creativitatea elevilor pe care îi formează [9]. În paralel, vom prezenta și următoarele principii (Tabelul 1):

Tabelul 1. Principiile care stau la baza proiectării metodologiei dezvoltării creativității artistice, raportate la dezvoltarea imaginației creative.

Principiile educaționale moderne	Principiile dezvoltării imaginației creative
Accentul este pus pe conexiunile dintre informații, pe receptivitatea față de conceptele noi, subliniindu-se necesitatea învățării permanente;	Principiile proiectării metodologiei dezvoltării creativității artistice: Dezvoltarea multilaterală a personalității creatoare a studentului;
A învăța este un proces;	Dezvoltarea interesului permanent pentru activitatea artistică plastică în procesul creator;
Există principii antiierarhice, profesorii și elevii privindu-se reciproc mai ales, ca oameni și nu ca roluri;	Alegerea amplă și diversă a materialelor didactice (teoretic, practic, vizual);
Structura flexibilă a derulării procesului instructiv-educativ, discipline opționale și metode alternative de lucru;	Repetarea continuă a materialului didactic presupune mai multe exerciții și variante de lucru (crochiuri, schițe, probe);
Acceptarea faptului că din punctul de vedere al potențialităților, elevii sunt diferiți, fapt ce reclamă admiterea unor ritmuri diferite de înaintare în materie.	Executarea tehnologică corectă a lucrărilor de creație sub îndrumarea profesorului;
Accentul este pus pe dezvoltarea personalității celui care învață;	Proiectarea procesului individualizat al învățării, prin elaborarea și aplicarea metodelor specifice. Sursa: [1, pag. 6]
Se promovează potențarea și activarea imaginației, a potențialităților experienței lăuntrice a elevului;	Principiile de bază ale rezolvării creative a problemelor:
	➤ delimitarea dezordinii;
Este vizată îmbinarea strategiilor strict raționale cu cele neliniare, bazate pe intuiție;	➤ generarea ideilor;
Etichetarea este limitată la un rol auxiliar, descriptiv, nefiind necesar ca această să devină valorizare fixă, sentință definitivă ce stigmatizează biografia celui care se educă;	➤ găsirea faptului;
Raportarea performanțelor elevului la posibilitățile și nivelul de aspirație al acestuia;	➤ delimitarea problemei;
Este promovată completarea cunoașterii teoretice cu experiențe practice realizate în clasă și în afara clasei;	➤ găsirea soluției;
Propunerile colectivității sunt luate în calcul și chiar sprijinite;	➤ delimitarea planului specific pentru implementare. Sursa: [4, p.75]
Sălile de clasă respectă criteriile de ordin ergonomic (condiții de iluminat, de cromatică, de aerisire și de comoditate fizică etc.)	
Educația are un caracter prospectiv, aceasta realizându-se pentru viitor, reciclarea informațională anticipând progresul științific.	
Este promovată reciprocitatea învățării în relația profesor-elevi Sursa: [6].	

Rezumând prezentarea principiilor imaginației creative din perspectiva pedagogică, constatăm că în procesul de instruire creativă, creativitatea sau imaginația creativă pedagogică presupune aplicarea clară și rațională a unui ansamblu de elemente, specifici ce presupune integrarea în atitudinea deontologică unor **valori ale imaginației creative**:

- Inovația;
- Prezența unei viziuni sau vis de perspectivă;
- Autenticitatea, transparența, măiestria și originalitatea;
- Deschiderea spre studiu;
- Crearea a ceva alternativ, prin mijloace alternative;
- Studiul individual și colectiv bazat pe experiența anterioară;
- Autodezvoltarea ghidată de spiritualitate sau sentimentul de creștere personală;
- Armonia lăuntrică din perspectivă holistică.

Din valorile imaginației creative rezultă, că imaginația creativă din perspectiva pedagogică implică disciplina permanentă a forțelor creatoare recomandabile studenților artiști plastici, ceea ce asigură: păstrarea atmosferei creative în raporturile sociale, menținerea calității produselor creative în limite suportabile, reglarea propriei stări emoționale, examinarea permanentă a impresiilor pe care le producem asupra celor din jur.

Desfășurarea activităților profesionale a viitoarelor cadre didactice implică necesitatea formării competențelor creative pentru gestionarea situațiilor imprevizibile și dezvoltarea personală.

Imaginația creativă din perspectiva pedagogică, în această direcție, presupune respectarea posibilităților de a acționa după propria voință sau dorință a educaților, a modului creativ de a gândi și monitorizarea orientării lor socio-afective.

În această ordine de idei, revenim la problema dezvoltării imaginației creative a profesorilor, o problemă relevantă prin faptul că acest proces mental este o componentă integrantă a oricărei forme de activitate creativă, inclusiv a procesului de predare.

Punctul forte al gândirii originale, creative este abilitatea de a privi diferit sau într-o nouă modalitate lucrurile. Sub semnificația unei gândiri independente se află inițiativa, și anume, capacitatea de a face primul pas în rezolvarea problemelor într-un mod inedit.

Această abilitate, la rândul său, depinde de imaginație, capacitatea de a forma conștient de ceva nou, ceva diferit de cele întâlnite anterior în realitate. Imaginația creativă a profesorului creează un fel de bază pentru dezvoltarea abilități de cercetare, inițiativă și activitate de observare.

Nivelul dezvoltat al imaginației, presupune că profesorul gândește neconvențional, și este gata pentru căutarea abordărilor originale, pentru analiza situațiilor educaționale, și pentru soluționarea problemelor pedagogice. Imaginația dezvoltată, permite totodată, combaterea eficientă a așa-numitei inerții psihologice, adică, gândirii șablonate (concentrarea provizorie a gândirii). În acest caz, după cum arată practica, este efectivă bazarea pe astfel de forme de activități ca training-uri și seminare pentru dezvoltarea imaginației creative [5, 2c.].

Concluzii

În aria artistico-plastică, sistematizarea învățământului superior presupune o exigență metodologică în formarea profesională a studenților artiști - plastici și a cadrelor didactice prin dezvoltarea imaginației creative din perspectiva valorilor creativității.

Apartenența cunoașterii artistice determină specificul multilateral al profilurilor profesionale în domeniul artistic, ea prezintă obiectiv poziția lor epistemologică și adaptarea metodologiilor tradiționale: ca aspect general, natura cunoașterii artistice, și ca aspect particular, gândirea, percepția și imaginația creativă, produsele creative tangibile și cele spirituale.

La momentul actual, problemele activității artistice, în instituțiile de învățământ, trebuie privite, nu atât din punct de vedere al rezultatelor finale, ci din punctul de vedere al stimulării gândirii creatoare a tinerilor cadre didactice. La baza acestei gândiri stau multe procese care pot avansa în cadrul educației artistico-plactice.

Creativitatea pedagogică determină tiparul calităților necesare lectorului sau cadrului didactic în procesul de proiectare și realizare a activităților în mod eficient, prin valorificarea însușirilor sale de perfecționare continuă a activităților specifice sistemului și procesului de învățământ.

Așadar există căi de educare a spiritului creativ în școală. Dar, există și necesitatea de a schimba aspectul modului de gândire și a stilul de realizare a activităților didactice, prezentate pe parcursul învățământului tradițional.

Bibliografie

1. Arbuz-Spatari O., *Elaborarea compoziției creative la tema: Peisaj architectural, în cadrul cursului de artă textilă imprimeu artistic*. Chișinău: Tipogr. UPS “I. Creangă” 2013 67p.
2. Cosmovici A., *Psihologia generală*. Iași: Ed. Polirom, 1996. 256p.
3. Cristea S., *Dicționar de termeni pedagogici*, București: Editura Didactică și pedagogică, 2000. 478 p.
4. Popescu G., *Psihologia creativității*. București: Editura Fundației România de Mîine, 2007. 145 p.
5. Малхасян М., Развитие творческого воображения педагога дополнительного художественного образования: значение, методики, уровни. Nr.1, 2015. 6с
6. Chiș V., *Fundamentele pedagogiei*. Cluj-Napoca Universitatea “Babeș-Bolyai” https://www.academia.edu/13862183/fundamentele_pedagogiei_-chis 11.08.17 (18:19)
7. Herța D. I., Ciocănel C., *Dezvoltarea creativității în învățământ*. Revista *Interferențe în educație*. Constanța, 2010 Disponibil <http://asociatia-profesorilor.ro/dezvoltarea-creativitatii-in-invatamant.html> (Vizitat 22.02.2017 10:01)
8. *Creativitatea pedagogică - factor al formării viitorului profesor de muzică* Luchian Vasile Bălți, Disponibil la adresa de internet http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/2337/1/Luchian_V_Creativitatea_pedagogica.pdf (Vizitat 19.03.2017 15:08)
9. *Creativitatea pedagogică*, Disponibil pe adresa de internet: <http://documents.tips/documents/creativitatea-pedagogica.html>(Vizitat 27.03.2017/9:32)
10. Rusu, Marinela, *Emoțiile – de la cunoaștere la autoreglare*, (2017), Ed. Ars Longa, Col. Academica, Iași.